

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1920 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i visst syfte rörande s. k. socken- eller distriktsmagasinsfonder.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 85, har herr *Torgén* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om, på vilket sätt det med socken- eller distriktsmagasinsfondernas ursprungliga avsikter nytta kan erhållas eller upplösning av dessa fonder medgivnas i de fall detta ej förhindras av befintliga villkor vid enskilda donationer.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Såsom i förevarande motion jämväl erinras väckte samme motionär vid 1913 års riksdag en motion, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta sådan förändring i bestämmelserna för s. k. socken- eller distriktsmagasinsfonder, att dessa kunde upplösas, såvida delägarna i övervägande skattetal förenade sig därom och detta ej förhindrades av befintliga villkor vid enskilda donationer.

Denna motion hänvisades för förberedande behandling till jordbruksutskottet, som i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 44, hemställde om avslag å densamma. Utskottets hemställan biträdades av riksdagens båda kamrar.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 10 saml. 9 häft. (Nr 16—18.)

I utskottets utlåtande fanns intagen följande historik:

»De i motionen omförmälda socken- och distriktsmagasinen inrättades till största delen under senare hälften av 1700-talet och början av 1800-talet i ändamål att lindra den nöd, som bristen på spannmål, förorsakad av missväxter och jordbrukets till följd av de långvariga krigen iråkade vanskötsel, då ofta framkallade. Sålunda uppmanades församlingarna genom kungl. brev den 7 augusti 1750 och den 9 februari 1757 till inrättande av sockenmagasin för understöds och låns lämnande vid missväxter, och vid 1786 års riksdag beviljades penningunderstöd för inrättande av dylika magasin i alla rikets provinser. Såsom motionären antytt, gick vid bildandet av magasinerna så till, att hemmansägarna inom en socken eller annat område för ändamålet anslogo en viss mängd spannmål, som sedan vid inträffande missväxt eller eljest, då anledning därtill förelåg, mot ränta och återbetalningsskyldighet in natura utlånades till hjälpbehövande. Fastställelse av de för magasinerna antagna reglementena meddelades till en början av Kungl. Maj:t, som emellertid sedermera genom cirkulär den 6 april 1842 å Konungens befallningshavande överflyttade denna befogenhet.

De sålunda bildade magasinerna, vilka enligt samtida vittnesbörd vid sin uppkomst voro ägnade att fylla ett verkligt behov, kommo emellertid så småningom, i den mån kommunikationerna förbättrades och jämväl i övrigt förändrade förhållanden inträdde, att åtminstone i vissa trakter av landet bliva skäligen obehörliga, vilket visade sig däri, att de endast i ringa grad anlätades av lånesökande. Då vid sådant förhållande den i magasinerna förvarade spannmålens kapitalvärde kom att lämna endast obetydlig ränta, började det framstå såsom ett önskemål att genom magasinens indragning och spannmålens förvandling i fruktbarande kapital kunna bereda socknen eller distriktet större avkomst av det i spannmålen nedlagda kapitalet, än som med magasinens bibehållande kunde vinnas. På därom av Rikets Ständer i en vid 1862—1863 års riksdag till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse, nr 143, gjord framställning stadgades därför i en den 4 december 1863 utfärdad kungl. kungörelse¹, att det skulle ankomma på vederbörande kommunalstämma att i de fall, då sådant icke av befintliga villkor vid enskilda donationer förhindrades, vidtaga de förändringar med dylikt magasin, som av kommunalstämman ansåges nyttiga, under iakttagande likväl, att, därest magasinrörelsen komme att minskas eller helt och hållet indragas, det genom den befintliga spannmålens föryttrande erhållna penningkapitalet skulle under behörig kontroll bibehållas. I anledning av det sålunda lämnade medgivandet torde under den närmast därpå följande tiden den i magasinerna förvarade spannmålen i allmänhet hava blivit försåld, därvid i enlighet med stadgandet i ovanberörda kungl. kungörelse av de erhållna försäljningssummorna bildades fonder, vilka icke få skingras eller minskas, utan alltjämt skola förvaltas för delägarnas gemensamma räkning.»

Till stöd för sitt avslagsyrkande anförde utskottet följande:

»Utskottet har för sin del icke funnit de av motionären till stöd för framställningen anförda skäl vara av sådan beskaffenhet, att utskottet ansett sig böra i anledning av desamma tillstyrka bifall till motionen. Visserligen lär det icke

¹ Svensk författningssamling 1863 nr 73.

kunna bestridas, att ifrågavarande fonder — med hänsyn till de hjälpmöjligheter av andra slag, som vid inträffande missväxt i någon landsända numera erbjuda sig — förlorat en stor del av sin ursprungliga betydelse, men å andra sidan bör enligt utskottets mening icke heller förbises, att fonderna i fråga, trots den utveckling, förhållandena på hithörande områden under tidernas lopp undergått, likväl allt fortfarande, särskilt i mera avlägset belägna och av missväxt ofta hemsökta trakter, rätt använda, kunna hava en uppgift att fylla. Med tämligen stor säkerhet torde ock kunna påstås, att en fördelning av fondernas medel, på grund av de obetydliga belopp, som i allmänhet skulle belöpa å de särskilda delägarna, endast undantagsvis skulle för delägarna vara av någon större betydelse i ekonomiskt hänseende. Den av motionären anmärkta svårigheten att rätt verkställa fördelningen av fondernas årliga avkastning — vilken svårighet väl för övrigt i lika hög grad skulle göra sig gällande vid den av motionären ifrågasatta fördelningen av fondernas kapitalbelopp — lär enligt utskottets mening lämpligen kunna undvikas därigenom, att avkastningen, i stället för att fördelas mellan delägarna, disponeras för något delägarnas gemensamma behov eller, därest något dylikt icke för tillfället skulle föreligga, tills vidare lägges till fondens kapitalbelopp. Att, såsom motionären påpekat, de angående ifrågavarande fonder gällande bestämmelserna i åtskilliga avseenden, exempelvis beträffande dispositionen av fondernas avkastning, äro ofullständiga, vill utskottet icke förneka, men torde detta enligt utskottets uppfattning icke böra föranleda till fondernas upplösning utan endast, därest så skulle finnas lämpligt, till erforderlig komplettering av bestämmelserna i fråga.»

Under det att motionären sålunda år 1913 hemställde, att riksdagen ville besluta sådan förändring i bestämmelserna för ifrågavarande fonder, att dessa under vissa förutsättningar skulle kunna upplösas, har motionären nu inskränkt sig till en hemställan, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vilket sätt en upplösning av fonderna i fråga borde ske.

Utskottet kan emellertid ej heller biträda denna hemställan. Vad 1913 års jordbruksutskott i ämnet anförde synes nämligen utskottet alltjämt äga sin fulla giltighet. Utskottet vill härtill tillägga, att det enligt utskottets förmenande — på grund av ovanberörda kungörelsen den 4 december 1863 angående bemyndigande för kommunalstämman att besluta om förändringar i avseende på sockne- eller distriktsmagasins förvaltning — torde ankomma på stämman att hos Kungl. Maj:t göra den framställning i avseende å förvaltningen samt dispositionen av en dylik fond, vartill stämman kan finna anledning.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

Jordbruksutskottets utlåtande Nr 16.

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Hellström, Träff, Elisson, Ingeström, greve Wachtmeister, Lindskog, Nilsson i Tånga, Öberg, Sjöblom, Johansson i Uppmälby, Sävström, Dalberg, Andersson i Grimbo och Igel.
